

PROGRAM AUTORSKI

Plan pracy z uczniem
ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki

Małgorzata Nadolna
SSP nr 1 we Wrześni

I. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Inspiracją do stworzenia planu były słowa zawarte w książce Marka Pisarskiego „Matematyka dla naszych dzieci”(Wydawnictwo ECERI – Warszawa 1992). Książka ta przeznaczona jest w zasadzie dla rodziców, którzy nie wyręczając nauczycieli mogą wspierać swoje dziecko w rozwijaniu zdolności matematycznych.

Często niepowodzenia w uczeniu się matematyki tłumaczy się brakiem zdolności matematycznych. Najczęściej jest to następstwem opóźnienia rozwoju procesów psychicznych niezbędnych do uczenia się matematyki. Stan ten potęgują sposoby uczenia matematyki proponowane w szkołach. Efektem tego jest niechęć, napięcie emocjonalne, utrata wiary we własne możliwości poznawcze, wycofywanie się z wysiłku intelektualnego. Mimo ogromnej pracy nie potrafią poradzić sobie z prostymi zadaniami, nie dostrzegają zależności między liczbami, nie potrafią narysować grafu, tabelki, zapisać działania. Są to właśnie dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki.

Mój plan jest propozycją niesienia tym dzieciom pomocy na zajęciach korekcyjno – kompensacyjnych lub wyrównawczych.

Celem zajęć jest:

- uświadomienie dzieciom, jak należy liczyć przedmioty
- uzyskanie odpowiedniego poziomu operacyjnego rozumowania
- zwiększanie zdolności do funkcjonowania na poziomie symbolicznym i ikonicznym bez potrzeby odwoływania się do poziomu aktywnego, poziomu działań praktycznych
- uzyskanie odpowiedniego poziomu odporności emocjonalnej na sytuacje trudne
- rozwijanie sprawności manualnej, precyzji spostrzegania i koordynacji wzrokowo – ruchowej

Proponowane zabawy zawierają pewne elementy wiedzy matematycznej, ale jest ona tworzona przez dzieci w trakcie działalności w zakresie:

- czynności klasyfikacyjnej
- pojęcia liczby naturalnej
- wykonywania czterech działań w zakresie 100
- rozumienia różnego rodzaju grafów, tabelek i innych schematów
- własności figur geometrycznych

- pomiaru różnych wielkości
- mierzenia figur geometrycznych
- objętości i czasu.

Uzyskać to możemy poprzez zabawę indywidualną, z rówieśnikami, z dorosłymi. W trakcie działalności dzieci mają możliwość rozwiązywania takich zadań, które zaspakajają ich naturalną ciekawość i korzystanie z własnych doświadczeń i wiedzy o świecie.

Kolejność ćwiczeń została ułożona wg porządku programu kształcenia zintegrowanego, nie jest ona obligatoryjna. Ważne jest to, aby ćwiczenia geometryczne były razem z tymi dotyczącymi czterech działań.

Przy wyborze należy się kierować głównie poziomem rozwoju, odpornością emocjonalną w sytuacjach wymagających koncentracji i współdziałania, umiejętnościami manualnymi, a nie jego wiekiem.

Pracy towarzysza pomoce dydaktyczne: plansze do gry, książki oraz wiele innych, wykonanych przez nauczyciela. Niezbędne są też różne drobne przedmioty typu fasolki, guziki, koraliki itp.

II. TREŚCI KSZTAŁCENIA

1. Umiejętności kluczowe

W czasie pracy dziecko powinno osiągnąć następujące interdyscyplinarne umiejętności:

- posługiwanie się słownictwem charakterystycznym dla matematyki
- posługiwanie się symbolami (stopniowo i w miarę możliwości)
- wyznaczenie planu postępowania, który z określonym prawdopodobieństwem może dać założony wynik
- dokonanie prawidłowej analizy sytuacji, szacowanie możliwych zysków lub strat
- przestrzeganie przyjętych przez wszystkich zasad i norm postępowania
- kontaktowanie się z kolegami w roli partnera, kierownika i podwładnego

2. Czynności dzieci i umiejętności matematyczne

Obszar aktywności	CZYNNOŚCI DZIECI	Umiejętności matematyczne
Grupowanie ,liczenie, porównywanie	1. Układanie w wyciętych otworach kartki drobnych przedmiotów po jednym w każdym z jednoczesnym głośnym liczeniem. 2. Dodawanie przedstawionych liczb poprzez przeliczanie 3. Porównywanie liczb poprzez równoczesne układanie przedmiotów z różną ilością otworów 4. Porządkowanie liczb od najmniejszej do największej układając kartki w odpowiedniej kolejności	Przyswojenie reguł liczenia przedmiotów: ○ każdy przedmiot może być liczony tylko raz ○ w liczeniu nie wolno pominąć żadnego przedmiotu ○ liczenie rozpoczyna się od jednego i polega na wypowiadaniu odpowiednich słów w ustalonej kolejności ○ ostatnia wypowiedziana liczba wskazuje, ile jest przedmiotów

	5. Układanie przedmiotów po jednym w pewnej odległości 6. Dokładanie do każdego przedmiotu po jednym z wyjątkiem pierwszego z lewej strony (powtórzyć czynność opuszczając pierwszą grupę z lewej aż do końca)	Odkrywanie, że po każdej czynności liczba przedmiotów w jednych grupach się zmienia, w innych nie. Dostrzeżenie, że liczby w sąsiednich grupach różnią się o jeden. Odkrycie, że grupy ułożone są w kolejności zwieszania się liczby przedmiotów
	7. Przeliczanie przedmiotów w grupkach 8. wpisywanie liczb na pasek papieru tworząc chodniczek liczbowy	
	9. Przypisywanie do narysowanych na podłodze pętli zdań sformułowanych w 1 osobie liczby pojedynczej 10. Wchodzenie dzieci do tych pętli, gdzie będą mogły wypowiedzieć przypisane zdanie zgodnie z prawdą	Gromadzenie doświadczeń ułatwiających rozumienie pojęć – zbiór, część wspólna, suma zbiorów Doskonalenie klasyfikowania elementów zbioru wg ustalonego warunku

	11. Dzielenie drobnych przedmiotów o różnych kształtach, wielkościach, kolorach – w sposób przypadkowy, a później wg wybranej zasady 12. Tworzenie nowych grup przedmiotów wg własnych pomysłów dzieci	Doskonalenie umiejętności grupowania (klasyfikowania przedmiotów względem posiadanych cech)
	13. Szacowanie ilości grupowanych, drobnych h przedmiotów 14. Liczenie przedmiotów, grupując po pięć 15. Zapisywanie wyników, szacowanie i liczenie w tabeli	Przedstawianie liczby w postaci odpowiednich rysunków Tworzenie najprostszych zapisów liczb Wdrażanie do porządkowania informacji w tabeli
	16. Grupowanie przedmiotów w dowolny sposób, a później po 2 17. Rozdzielanie grup przedmiotów na te, które dały się podzielić w pary i na te, w których jeden przedmiot jest bez pary 18. Zamalowywanie na chodniczkach liczb ilustrujących problem odpowiednim kolorem	Pojmowanie liczby jako wspólnej cechy zbiorów równolicznych Wyrażanie porządku zbioru wyznaczonego wzrostem liczby jego elementów

	19.Odgadywanie przez kolegę wybranej liczby od 0 do 20 przy pomocy udzielonej jednej z trzech odpowiedzi: zgadłeś, z dużo , za mało 20.Zakrywanie kartonikami na chodniczku tych liczb, które nie mogą być liczbą szukaną	Poszukiwanie liczb mniejszych lub większych od podanych
Dodawanie i odejmowanie	1. Układanie wież z klocków z liczbami 1 i 0 2. Dodawanie w pamięci liczb z ułożonych klocków	Doskonalenie umiejętności rachunkowych

	3. Uczestniczenie w zabawie ruchowej polegającej na tym , że jedno dziecko rzuca piłkę i mówi – „ jestem liczbą 5, ty jesteś liczbą 3, a ty podaj wynik. 4. Przedstawienie sytuacji na rysunku poprzez zaznaczenie na sylwetach ludzi liczb, toru piłki strzałką 5. Projektowanie sytuacji na rysunku z dążeniem do schematyzacji rysunku 6. Przesuwanie na planszy z liczbami od 0 do 20 pionków o tyle pól, ile wypadnie na kostce do gry 7. Zapisywanie sytuacji z planszy w sposób graficzny i wzoru matematycznego swojej rozgrywki	Doskonalenie umiejętności rachunkowych przedstawianie sytuacji i operacji matematycznych w sposób graficzny Rozumienie pojęć – o 5 mniej, o 3 więcej, itp. Doskonalenia przedstawiania sytuacji w sposób graficzny Obliczanie odpowiednich sum i różnic

	8. Wskazywanie na planszy dowolnej liczby 9. Przesuwanie o podaną liczbę pól w prawo i w lewo, podawanie wyniku 10. Przesuwanie o podaną liczbę pól w górę i w dół i zapis postaci działania 11. Dodawanie do zera liczby wyrzuconej na kostce do gry w celu zbliżenia się do liczby 20 i 30 12. Odejmowanie od 20 i 30 liczby wyrzuconej na kostce do gry. Zapisywanie wzorów wykonywanych rzutów	Dostarczenie pomocy potrzebnej do szybkiego i poprawnego wykonania działań matematycznych Obliczanie odpowiednich sum i różnic Zrozumienie zasady dopełniania do 10 Wykonanie dodawania i odejmowania bez konieczności zapisu Rozkładanie liczby na składniki Pamięciowe obliczanie sum i różnic Planowanie swoich posunięć oraz przewidywanie ruchu przeciwnika
	13. Odkrywanie na planszy z liczbami od 1 do 12 pól wg następującej zasady: nie można wybrać liczby, która można otrzymać poprzez kilkakrotne dodawanie liczby odkrytej przez przeciwnika	Dodawanie jednakowych składników jako przygotowanie do mnożenia Rozkładanie liczby na składniki

	14. Umieszczenie pionków w odpowiednich miejscach planszy w zależności od wyniku rzutu kostkami do gry 15. Dodawanie i odejmowanie wybranych liczb; ułożenie na planszy pionka, jeśli otrzymany wynik tam się znajduje 16. Dodawanie lub odejmowanie liczb; ułożenie na planszy pionka, jeśli otrzymany wynik tam się znajduje	Zdobywaniem doświadczeń, w których decydujące znaczenie ma przypadek Przewidywanie skutków działalności i sprawdzanie słuszności Ćwiczenie rachunku pamięciowego w zakresie 30
Figury i deformacje geometryczne	1. Wskazywanie w otwartej przestrzeni punktów poprzez wyciągnięcie ręki przed siebie, nad sobą i za sobą 2. Wykonanie rysunku ilustrującego daną sytuację przestrzenną z dzieckiem w miejscu centralnym i naniesieniem elementów krajobrazu	Gromadzenie doświadczeń do linii i kierunków wyznaczonych przez własne ciało Orientowanie się w środowisku za pomocą podziału otaczającej nas przestrzeni liniami i płaszczyznami wzajemnie prostopadłymi

	3. Wykonanie na zgiętej prostokątnej kartce kleksa i odcisnięcie go po drugiej stronie 4. Wycinanie z krawędzi kartki dowolnej sylwety człowieka, motyla, itp. 5. Wycinanie z kartki dowolnych figur i naklejanie ich na drugiej części, aby otrzymać symetryczny obrazek (np. odbicie w wodzie) 6. Trzykrotne zginanie kartki na pół; wycinanie wzorów na krawędzi trójkąta (serwetki – kilka wzorów)	Zdobywanie doświadczeń związanych z własnościami figur płaskich i szeroko rozumianą symetrią Uzupełnianie brakujących elementów na podstawie zaobserwowanych zasad
	7. Wielokrotne układanie początkowego kwadratu z części otrzymywanych przez kolejne rozcinanie wg określonych zasad 8. Układanie z przygotowanych czworokątów dowolnych wzorów (mogą stykać się wyłącznie wierzchołkami, dowolnymi bokami, nachodzić na siebie) 9. Układanie „posadzek” wg zasad obowiązujących w rzeczywistości 10. Tworzenie poprzez eksperymentowanie z różnymi figurami różnych wzorów	Poznanie własności kwadratu poprzez połączenie ćwiczeń manualnych i umysłowych: ○ wyobrażanie sobie całej figury i przypomnienie poprzednio ułożonych części ○ układanie tak, by figura miała 4 boki równe i identyczne kąty ○ układać tak, by figura nie miała dziur, elementy nie rozkładały się Odkrycie po pewnym czasie manipulacji, że w każdym wierzchołku muszą się spotkać kąty różnej wielkości

	11.Układanie dowolnej figury wg własnego pomysłu 12.Układanie zadanych prostych figur geometrycznych 13.Układanie wg wzoru trudniejszych elementów	Pogłębianie rozumienia własności figur geometrycznych poprzez porównywanie i dopasowywanie długości boków
	14.Zginanie kwadratowej kartki papieru zgodnie z zasadami techniki origami (najprostsze przykłady ori, strzałki, origami modułowe) oraz inne papierowe zagadki 15.Zwijanie „wstęgi Chobiusa” pod kątem 180 stopni oraz 360 stopni	Łączenie rozumowania z czynnościami manualnymi Wykorzystanie intuicji w odniesieniu do figur geometrycznych, ich przekształceń i najprostszych własności Odkrywanie własności „wstęgi Chobiusa” poprzez odpowiednie pokolorowanie
Pomiary	1. Szacowanie odległości między dwoma przedmiotami (ile patyczków lub zapalek zmieści się między nimi?) 2. Układanie między przedmiotami patyczków, zapalek i ich przeliczanie 3. Porównywanie szacunku ze stanem faktycznym i wyjaśnienie różnic wynikających z obranej jednostki miary 4. Zapisywanie wyników w tabeli	Przyswojenie podstawowych zasad mierzenia i cech dobrego pomiaru: ○ korzystanie z precyzyjnie ustalonej jednostki ○ układanie stale tej samej jednostki ○ układanie jednostek miary wzdłuż najkrótszej drogi, jedna za drugą, bez przez i załamów

	5. Szacowanie pojemności naczyń (dzbanki, szklanki, kieliszki) 6. Przelewanie wody do mniejszych naczyń i liczenie jednostek miary 7. Porównywanie przewidywanej liczby miarek z liczbą rzeczywistą	Przestrzeganie zasad pomiaru: ○ korzystanie z precyzyjnie ustalonej i wciąż tej samej jednostki ○ uświadomienie, że wyniki pomiaru jest przybliżony
	8. Ustawianie na tarczy zegara dużej wskazówki na godz. 12:00 (jako początek pewnej czynności) 9. Odczytanie miejsca na zegarze, w którym znajduje się duża wskazówka po zakończeniu zadania 10. Przedstawianie sytuacji na rysunku; zamalowywanie kąta zakreślonego przez dużą wskazówkę	Usprawnianie posługiwania się zegarkiem ze wskazówkami Uświadomienie ruchu wskazówek zegara w zestawieniu z upływem czasu Porównywanie długości trwania poszczególnych czynności na podstawie wykonanych rysunków

3. ZAKŁADANE EFEKTY

Skuteczność pracy będzie widoczna, gdy uczeń:

- prawidłowo dokona analizy zadania
- dostrzeże elementy ważne dla rozwiązania
- zastosuje więcej skutecznych sposobów podchodzenia do zadania problemowego, a tym samym je rozwiąże
- skontroluje drogę swego rozumowania i nabierze nawyków sprawdzania jego poprawności
- określi prosto i jasno co wie, a czego nie wie
- przeprowadzi samoocenę
- będzie odporny na szkolne stresy, dojrzały do samodzielnej pracy

WARUNKI REALIZACJI ZAŁOŻEŃ I CELÓW

W czasie pracy można popełnić wiele błędów, które osłabiają wartość ćwiczeń. Należy przestrzegać więc kilku zasad:

- dorosły nie może rozwiązywać zadań, ani wykonywać za dziecko żadnych czynności
- dziecko samo powinno poprawiać swoje błędy
- dziecko powinno znać cel ćwiczeń i uznawać je za sensowne
- w każdej zabawie muszą być zawarte czynności intelektualne
- uczenie się matematyki powinno polegać na wykonywaniu doświadczeń, obserwacji i dostrzeganiu zależności
- nie należy od dzieci wymagać nazw, pojęć zanim nie zgromadzą odpowiedniej ilości doświadczeń
- trzeba wzmacniać w dziecku wiarę we własne możliwości
- przykładać większe znaczenie do matematycznego ukierunkowania myślenia niż wyników gier

IV. UWAGI KOŃCOWE

Niniejsza propozycja jest na pewno atrakcyjna dla dziecka, a to jest warunkiem koniecznym, choć niewystarczającym do osiągnięcia sukcesu. W pracy wyrównawczej bardzo często pomija się ćwiczenia kształtujące umiejętności matematycznej, a to może rzutować na dalszą karierę szkolną. Dziecko ma tu wyjątkową możliwość partnerowania dorosłemu lub stwierdzenia, że w tych „zawodach” może być lepsze od dorosłego.